

Govor tijela: neverbalna komunikacija u prvome i u stranome jeziku

Balažić Bulc, Tatjana; Vrban Zrinski, Karolina

Source / Izvornik: **Proizvodnja i percepcija govora, 2010, 329 - 339**

Book chapter / Poglavlje u knjizi

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:243311>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Tatjana Balažić Bulc
Karolina Vrban Zrinski

GOVOR TIJELA: NEVERBALNA KOMUNIKACIJA U PRVOME I U STRANOME JEZIKU

Sažetak

U radu se istražuje govor tijela, odnosno kinetika tijela kao jedan od potkodova neverbalne komunikacije, i to u dvama jezicima, u slovenskome kao prvom (materinskom jeziku) i hrvatskome kao stranom jeziku. Analizirani su izrazi osjećaja, ilustratori, regulatori, amblemi i adaptori. Ispitanici su studenti prve godine studija Odsjeka za slavistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Ljubljani, kojima je slovenski prvi, a hrvatski strani jezik. Razgovor je snimljen u kontroliranim uvjetima VHS kamerom u kabinetu i učinjena je kvalitativna i kvantitativna analiza. Istraživanje je pokazalo da ispitanici uglavnom koriste ilustratore i adaptore, dok se regulatori pojavljuju rijetko, i to samo kod pojedinih ispitanika. Amblemi, tj. opće prihvaćeni znakovi koji zamjenjuju riječ ili spoj riječi, kao i izrazi osjećaja pojavljuju se u vrlo maloj mjeri što i nije neuobičajeno za formalni govor. Analiza pokazuje da u stranome jeziku ima više adaptora, koji izražavaju naša negativna osjećanja kao što je nervoza, strah, dosada i sl., dok u prvome jeziku ima više ilustratora i regulatora, dakle gesta koje prate, nadopunjuju ili organiziraju govor.

Ključne riječi: neverbalna komunikacija, kinetika, geste, materinski jezik, strani jezik

1. UVOD

Istraživanja međuljudskih odnosa u suvremenome društvu već se posljednjih nekoliko desetljeća temelje na teoriji komunikacije, koju razumijemo kao dinamični proces u kojemu sudionici pomoću dogovorenih kodova šalju i primaju poruke kako bi postigli opće društvene dogovore, stavove, vjerovanja i ponašanja (Burgoon i sur., 1994). Komunikacija se gotovo u svim slučajevima, pa čak i kada sudionici nisu u neposrednome kontaktu, odvija na dvije razine, verbalnoj i neverbalnoj. Međutim pozornost istraživača uglavnom je usmjerena na proučavanje verbalne komunikacije, dok neverbalna komunikacija još uvijek ostaje u drugome planu, iako se značajnost primjerene uporabe glasa i gesta naglašavala već u antičkoj retorici, posebice kod Cicerona (Hickson i sur., 2004). Julius Fast je sedamdesetih godina prošlog stoljeća napisao knjigu *Govor tijela* koja je zaslužna za donekle ponovno buđenje svijesti o bitnosti onoga što radimo sa svojim tijelom, od načina na koji sjedimo, držimo ruke ili gledamo, jer to govori puno više o nama i našim osjećajima nego što smo ponekad toga svjesni (Gottesman i Mauro, 2006). Međutim, nisu svi

izvangovorni znakovi koje proizvodi čovjek sadržani u pojmu neverbalnih znakova. Škarić (2003) opisuje neverbalne znakove kao sve znakove koji sudjeluju u govoru, a nisu govor.

2. GOVOR TIJELA KAO POTKOD NEVERBALNE KOMUNIKACIJE

Neverbalnu komunikaciju mogli bismo označiti kao proces stvaranja značenja, bilo namjerno ili nenamjerno, koristeći se djelatnostima koje nisu riječi ili jezik (Hickson i sur., 2004). Dakle, neverbalna komunikacija javlja se kada neki od neverbalnih potkodova stvara primatelju neko značenje, bilo u govorenome, bilo u pisanome diskursu. Ti su potkodovi doticaj ili haptika (blizina sugovornika, npr. rukovanje, ljubljenje i sl.), prostor ili proksemika (udaljenost među sugovornicima i položaj u prostoru s obzirom na sugovornike, utjecaj prostora na govornike), govor tijela ili kinetika (pokreti dijelova tijela i položaj tijela), kronemika (odnos prema vremenu), fizička pojava (npr. odjeća, tjelesne karakteristike, privlačnost), izražavanje osjećaja i osjećanja, okus, utjecaj olfaktornog sustava odnosno mirisa te parajezik (neverbalni jezični znakovi, npr. tempo, artikulacija, naglasak, prozodija i sl., a u pisanome diskursu npr. stil pisanja, prostorna raspoređenost riječi, uporaba emotikona), iako ga pojedini autori ne uvrštavaju u sustav neverbalnih znakova (Škarić, 2003).

U ovome se radu pozornost posvećuje jednome od potkodova neverbalne komunikacije, tj. kinetici odnosno govoru tijela, koja se prvi puta spominje 1952. u radu američkog antropologa Birdwhistella (Hickson i sur., 2004). Kinetika s jedne strane proučava pokrete tijela odnosno geste, hod i ponašanje očiju, a s druge strane položaj tijela odnosno držanje i izraz lica.

Pokreti tijela mogu biti hotimični, npr. pokazivanje znaka OK, ili nehotimični, npr. češkanje različitih dijelova tijela (Morris, 1994). Ekman i Friesen (1969) pokrete tijela podijelili su u pet kategorija ponašanja. *Amblemi* su opće prihvaćeni znakovi koji zamjenjuju riječ ili spoj riječi i koriste se hotimično (npr. znak V za pobjedu). *Ilustratori* su geste koje prate ili nadopunjuju govor. Ilustratori se dijele na pokazivače (predmeta, slika, osoba), piktografe (crtanje rukama po zraku), ideografe (prate logiku razdvajanja prostora, omeđivanja prostora, crtaju tok misli), prostorne ilustratore (pokazuju veličinu i odnose veličina i raspored u prostoru), kinetografe (pokazuju tjelesnu akciju) i dirigente (dirigiraju tempo, jakost i isticanje govora). Sve su te geste uglavnom nehotimične. *Regulatorima* organiziramo govor, što znači da njima usmjeravamo početak, završetak, održavanje interakcije (npr. usmjeravanjem pogleda, klimanjem glavom, pozdravljanje i sl.). Četvrta su kategorija *adaptori* ili "nervozne navike" kao što je češkanje dijela tijela, igranje kosom ili nakitom i sl. Njima pokušavamo udovoljiti neku tjelesnu, a ponekad i emotivnu potrebu. Često se javljaju, hotimično ili nehotimično, kad smo nervozni ili imamo negativan stav ili nam je dosadno. *Izrazi osjećaja* uglavnom se odražavaju izrazom lica i položajem tijela, također hotimično ili nehotimično. Poyatos (2002)

navodi da su sve te kategorije uvelike uvjetovane kulturološkim (npr. razlike u brojanju na prste u različitim kulturama), sociološkim (npr. različita pravila ponašanja za stolom u različitim sociološkim sredinama) i personalnim (npr. različito izražavanje osjećaja kod različitih govornika) karakteristikama govornika. Kategorije također proširuje na druge potkodove. Tako se primjerice amblemi mogu izraziti i parajezikom (npr. glasom Mmmmm! izrazimo da je nešto jako ukusno).

3. ISTRAŽIVANJE

Kao što je već rečeno, u radu se istražuje govor tijela, i to u dva jezika, slovenskome kao prvom i hrvatskome kao stranom jeziku, pri čemu se prvi jezik (dalje u tekstu J1) podrazumijeva kao jezik koji najprije naučimo, a strani (dalje u tekstu JS) kao jezik koji učimo u procesu formalnoga obrazovanja (Ferbežar, 1999). Gottesman i Mauro (2006) na temelju svog praktičnog rada s budućim javnim govornicima govore o tzv. neiskusnom govorniku koji je uglavnom svjestan svoga tijela, ali samo od vrata na gore, dok ostatak tijela predstavlja problem koji se odnosi na čudne pokrete i trzaje, premještanje s noge na nogu, smiješno lamatanje ruku i sl. Na temelju tih i sličnih spoznaja, a budući da je područje kinetike dosta obimno, ovo se istraživanje bavi samo pokretima tijela, konkretnije gestama, i to nehotimičnim.

3.1. Ciljevi i hipoteze

Istraživanje se temelji na pretpostavci da će se geste kod govornika razlikovati s obzirom na to govore li oni na prvome ili na stranom jeziku. Istraživanje Blake i Dolgoy (1993) na primjeru je četvero pariške male djece pokazalo da razvojem znanja jezika i neverbalna komunikacija postaje sve sofisticiranija. Kroz sličan se proces, prema našem mišljenju, prolazi i u učenju stranoga jezika. To znači da gestikulacija ovisi i o znanju jezika, dakle što je viši stupanj znanja jezika, gestikulacija postaje prirodnija. Na razvoj sofisticirane gestikulacije u stranome jeziku sigurno utječe i strah od stranog jezika koji je i definiran kao strah koji osjećamo kada se od nas zahtijeva da se koristimo stranim jezikom kojim suvereno ne vladamo pa nas stoga obuzmu osjećaji neugode, nervoze i nesigurnosti (Mihaljević Djigunović, 2002). Naravno da je taj strah i sram od govora veći kod osoba koje su po naravi sramežljive, nesigurne, pa čak koje su i tjelesno slabije. Strah će se povećati ako tko zna da ne govori dobro, da nije govorno vješt ili ako ima kakvu govornu manu (Škarić, 2003). Neverbalnu komunikaciju na stranome jeziku otežavaju i kulturološke razlike među jezicima. Budući da su slovenski i hrvatski srodni jezici (Požgaj Hadži, 2002), značajnijih razlika koje bi otežavale usvajanje neverbalne komunikacije nema.

3.2. Metode istraživanja

Istraživanju govora tijela pristupa se funkcionalnom metodom koja u središte pozornosti stavlja tipove i funkcije neverbalne komunikacije, drugim riječima, bavi se pitanjima kako koristimo neverbalne kodove da bismo postigli komunikacijske ciljeve (Hickson i sur., 2004). U radu je napravljena kvalitativna i kvantitativna analiza.

3.3. Ispitanici

Ispitanici su studenti prve godine studija Hrvatskoga, srpskog i makedonskog jezika i književnosti Odsjeka za slavistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Ljubljani, kojima je slovenski J1, a hrvatski JS. Prema razinama Vijeća Europe njihovo je znanje hrvatskoga jezika na razini B2, što znači da se mogu na hrvatskome izražavati dovoljno tečno i prirodno pa da interakcija s izvornim govornicima može biti prirodna, ugodna i nenaporna bilo kojoj strani te da mogu jasno iznijeti svoja stajališta podupirući ih odgovarajućim argumentima, a da je poznavanje gramatike i vokabulara prilično dobro, s manjim pogreškama koje ne utječu na razumijevanje. Analiziran je razgovor deset studentica, a tema je razgovora bila studentski život – prednosti i nedostaci. Govor je snimljen VHS kamerom u kabinetu. U razgovoru su sudjelovale tri govornice, a razgovor je vodio moderator. Udaljenost je sugovornica bila primjerena za razgovor i odgovarala bi osobnom prostoru ili zoni proksemičke udaljenosti (45 cm do 120 cm), dok je razmještaj stolaca bio kružni što je znak demokratičnosti i suradništva. Za podjednako se trajanje govora svake govornice brinuo moderator, poticanjem na govor potpitanjima. Svaka je skupina imala na raspolaganju oko 15 minuta za razgovor na temu. Tema i formalno trajanje razgovora (Škarić, 2003) unaprijed su bili dogovoreni s moderatorom. Najprije je snimljen razgovor na hrvatskom jeziku (JS), a nakon dva tjedna snimljen je razgovor na slovenskom jeziku (J1).

4. REZULTATI ANALIZE

Cilj je ovoga istraživanja bila analiza pokreta tijela odnosno gesta, koja je napravljena prema već spomenutoj tipologiji Ekmana i Friesena (1969). Pri tome se pokazalo da studentice uglavnom koriste ilustratore i adaptore, dok se regulatori pojavljuju rijetko i to samo kod pojedinih studentica. Amblema, tj. opće prihvaćenih znakova koji zamjenjuju riječ ili spoj riječi, gotovo i nema, izuzevši jedno pojavljivanje znaka navodnika. Također nema posebnih izraza osjećaja, što za formalni govor po mišljenju autorica nije neobično. U nastavku je predstavljena analiza pojedinih tipova gesti.

4.1. Ilustratori

U prvome dijelu istraživanja kvantitativnom je analizom izmjereno trajanje ilustratora u cjelokupnome govoru pojedine govornice i zatim je prema trajanju izračunat postotak zastupljenosti ilustratora u govoru. Rezultate prikazuje tablica 1.

Tablica 1. Trajanje ilustratora u odnosu na cjelokupan govor
Table 1. Duration of illustrators relative to the whole speech

Govornica	Trajanje ilustratora (%)		JS – J1
	JS	J1	
G01	1,2	2,8	+1,6
G02	18,1	3,7	-14,4
G03	26,3	34,1	+7,8
G04	3,9	38,6	+34,7
G05	8,2	1,9	-6,3
G06	16,8	16,9	+0,1
G07	7,2	20,1	+12,9
G08	2,8	12,5	+9,7
G09	5,2	9,1	+3,9
G10	23,5	19,2	-4,3

Kao što se može vidjeti iz tablice 1, ilustratori su u većoj ili manjoj mjeri prisutni kod svih govornica, ali su razlike u trajanju ilustratora kod pojedinih govornica vrlo različite. Pritom ima čak 7 od 10 govornica (70%) veći postotak trajanja ilustratora u J1 nego u JS, prosječno to iznosi 10,1%.

Tablica 2. Broj ilustratora u JS i J1
Table 2. The number of illustrators in L2 and L1

Govornica	Broj ilustratora		JS – J1
	JS	J1	
G01	-	6	+6
G02	7	5	-2
G03	11	7	-4
G04	4	19	+15
G05	6	3	-3
G06	11	19	+8
G07	8	11	+3
G08	2	5	+3
G09	6	12	+6
G10	28	10	-18
Ukupno	83	97	+14

U drugome su dijelu istraživanja ilustratori analizirani i kvalitativnom metodom. Iz tablice 2 može se vidjeti ukupan broj pojavljivanja ilustratora koji je u J1 u odnosu na JS veći za 16,8%, pritom 6 od 10 govornica (60%) ima veći broj ilustratora u J1.

Prema rezultatima iz tablice 2 može se zaključiti da postoji razlika u pojavljivanju ilustratora u J1 i JS. S jedne je strane u J1 veći broj ilustratora u odnosu na JS, a s druge su strane u J1 ti ilustratori raznovrsniji i stvaraju integriranu cjelinu s riječima i međusobno, najčešće u komplementarnom odnosno nadopunjujućem smislu (sl. i Beavin Bavelas i Chovil, 2006), što je vidljivo i iz tablice 3. U J1 se u većem broju pojavljuju piktografi (22,5%), ideografi (13,6%) i prostorni ilustratori (ali pojavljuju se samo dva prostorna ilustratora više, što je s obzirom na mali broj istih u JS povećanje za čak 50%).

Tablica 3. Broj pojavljivanja pojedinih ilustratora u JS i J1

Table 3. The occurrence of different illustrators in L2 and L1

Ilustratori	Broj ilustratora		JS – J1
	JS	J1	
Pokazivači	8	7	-1
Piktografi	4	13	+11
Ideografi	59	67	+8
Prostorni	4	6	+2
Kinetografi	5	1	-4
Dirigenti	3	3	0

Budući da su navedeni ilustratori oni koji prate govor, crtaju tok misli, prate logiku govora i razdvajanja u govoru, zatim govor dopunjuju i podupiru što je u skladu s primjerenijom i sofisticiranijom neverbalnom komunikacijom karakterističnom za J1, ovakvo je povećanje broja ilustratora J1 bilo očekivano. Gotovo podjednak broj pokazivača (JS 8 i J1 7) i jednak broj dirigenata (JS 3 i J1 3) ukazuju na prevladavanje govornikovih govornih navika i karaktera (Škarić, 2003), a ne samo na činjenicu poznavanja jezika. To su ilustratori koji diktiraju tempo govora, jakost i isticanje u govoru, te su neki od njih redundantni i često pripadaju u kategoriju govorne kulture (npr. pokazivanje kažiprstom na osobu i istovremeno izgovaranje njezina imena). U J1 pojavljuje se samo jedan kinetograf (kod govornice G07 kod koje se pojavljuju i jedini adaptori u J1). Zanimljiva je i činjenica da se u JS pojavljuje čak pet kinetografa koji prate cijele govorne fraze (npr. "primam se učenja"), a javljaju se kod četiri govornice (40% ispitanica). Moglo bi se zaključiti da postoji uska povezanost između pojavljivanja kinetografa i jezične nekompetencije.

4.2. Adaptori

Rezultati analize pokazuju da se adaptori također pojavljuju gotovo kod svih govornica, izuzevši dvije kod kojih ih nema ni u jednome jeziku (govornice G06 i

G08), i jednu govornicu kod koje se adaptori javljaju samo u J1 (govornica G07). Sve su geste toga tipa nehotimične. Budući da je istraživanje pokazalo da se adaptori razlikuju prema trajanju, podijelili smo ih u dvije skupine, na kratkotrajne i dugotrajne adaptore.

4.2.1. Kratkotrajni adaptori

Kratkotrajni se adaptori, tj. geste koje obuhvaćaju jedan kratkotrajan pokret, obično rukom, javljaju kod osam govornica, a kod pet govornica češće u JS nego u J1, što znači da takvih gesti ima prosječno za 3,2% više u JS nego u J1. Rezultati su prikazani u tablici 4.

Tablica 4. Broj kratkotrajnih adaptora u JS i J1
Table 4. The number of short adaptors in L2 and L1

Govornica	Broj kratkotrajnih adaptora		JS – J1
	JS	J1	
G01	2	3	+1
G02	5	3	-2
G03	9	8	-1
G04	10	1	-9
G05	7	8	+1
G06	-	-	-
G07	-	2	+2
G08	-	-	-
G09	4	2	-2
G10	4	2	-2
Ukupno	41	29	-12

Tablica 4 također pokazuje da su kratkotrajni adaptori prisutniji u JS, i to gotovo za 12 % odnosno 30% više gesti od kojih se najčešće javljaju:

- češkanje dijela tijela, npr. bedra, kose, nosa i sl. (ukupno 36 gesti kod 8 govornica, od toga 18 gesti ili 50% u JS);
- popravljnje frizure (15 gesti kod 5 govornica, od toga 10 gesti ili 67% u JS);
- podizanje i/ili spuštanje rukava (13 gesti kod 3 govornice, od toga 8 gesti ili 62% u JS);
- popravljnje odjevnog predmeta, npr. hlača, majice, šala i sl. (6 gesti kod 3 govornice, od toga 4 geste ili 67% u JS).

4.2.2. Dugotrajni adaptori

Terminom dugotrajni adaptori nazvani su adaptori koji traju duže vremena tijekom govora i obuhvaćaju više pokreta, bilo dijelom tijela, bilo cijelim tijelom. Dugotrajni adaptori podudaraju se s neugodom ili strahom u zadanoj situaciji. U ovom se istraživanju najčešće pojavljuju donji adaptori:

- igranje prstima (8 govornica, od toga 4 samo u JS, 1 u J1, a 3 u oba jezika);
- vrtnja na stolcu (7 govornica, od toga 5 samo u JS, 1 u J1, a 1 u oba jezika);
- igranje nakitom, npr. prstenom, narukvicom i sl. (3 govornice, od toga sve 3 samo u JS).

Prema navedenim rezultatima može se zaključiti da se i te geste češće pojavljuju u JS nego u J1. To pokazuje i tablica 5. Dugotrajni adaptori javljaju se u obje govorne varijante, ali je čak kod šest govornica broj različitih adaptora koji duže traju veći u JS.

Tablica 5. Pojavljivanje dugotrajnih adaptora u JS i J1
Table 5. The number of long adaptors in L2 and L1

Govornica	Broj dugotrajnih adaptora		JS – J1
	JS	J1	
G01	3	2	-1
G02	1	2	+1
G03	3	1	-2
G04	2	1	-1
G05	-	-	-
G06	2	1	-1
G07	1	1	0
G08	3	-	-3
G09	2	3	+1
G10	3	1	-2
Ukupno	20	12	-8

4.3. Regulatori

Regulatora ima u istraživanome razgovoru jako malo. Govornice najčešće čekaju da im moderatorica dodijeli riječ ili preuzimaju riječ bez posebnih neverbalnih signala. Kao što pokazuje tablica 6, regulatori se javljaju kod šest govornica, od toga kod tri govornice samo u J1 (G02, G07, G08), kod jedne govornice samo u JS (G03) te kod dvije govornice u oba jezika (G04, G10). Brojevi u tablicama pokazuju pojavljivanje svih regulatora, a u zagradama su navedeni brojevi pojavljivanja različitih regulatora.

Najčešći regulatori u istraživanju su:

- klimanje glavom kao potvrđivanje pitanja moderatorice ili potvrđivanje razumijevanja pitanja (5 govornica);
- klimanje glavom kao odgovor moderatorici (2 govornice);
- davanje riječi sugovornici okretanjem glave prema njoj i pogledom u oči (1 govornica, i to samo u J1).

Tablica 6. Pojavljivanje regulatora u JS i J1
 Table 6. The number of regulators in L2 and L1

Govornica	Pojavljivanje regulatora		JS - J1
	JS	J1	
G01	-	-	-
G02	-	3(1)	+3
G03	3(2)	-	-3
G04	2(1)	2(1)	0
G05	-	-	-
G06	-	-	-
G07	-	5(1)	+5
G08	-	1(1)	+1
G09	-	-	-
G10	3(2)	1(1)	-2
Ukupno	8	12	+4

5. ZAKLJUČAK

U radu se pokušalo ustanoviti postoje li razlike u neverbalnoj komunikaciji u JS i J1. U tu su se svrhu istraživali nehotimični pokreti tijela odnosno geste u dva srodna jezika, slovenskome kao prvom i hrvatskome kao stranom jeziku. Ispitanice su bile studentice prve godine studija Odsjeka za slavistiku Filozofškoga fakulteta Sveučilišta u Ljubljani. Pokreti tijela analizirani su prema tipologiji Ekmana i Friesena (1969) koji su geste podijelili na ambleme, ilustratore, regulatore, adaptore i izraze osjećaja. Budući da amblema te izraza osjećaja u govoru studentica gotovo i nema, više pozornosti posvećeno je ostalim tipovima gesti. Rezultati analize pokazali su da u JS ima više adaptora, koji izražavaju naša negativna osjećanja kao što je nervoza, strah, dosada i sl., dok je u J1 više ilustratora i regulatora, dakle više se pojavljuju geste koje prate, nadopunjuju ili organiziraju govor. Ilustratori su brojniji (osobito ideografi i piktografi), raznovrsniji i komplementarniji s govornim iskazom u J1. To ukazuje na veću sigurnost govornica dok govore J1, a s druge strane malo manju sigurnost dok govore na JS. Time se hipoteza ovoga rada o razlikama u neverbalnoj komunikaciji na prvom (materinskom) i stranom jeziku potvrdila, premda su razlike na toj razini znanja jezika (B2) jako male. Na temelju rezultata prikazanih u radu može se zaključiti da gestikulacija ovisi o znanju jezika, ali ona ovisi i o karakteru govornika kao i njegovoj samoprocjeni govornoga statusa.

ZAHVALA

Autorice rada najsrdačnije zahvaljuju na velikoj pomoći pri snimanju i nastanku ovoga rada studentima prve godine studija Odsjeka za slavistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Ljubljani, akademske godine 2008/2009.

REFERENCIJE

- Beavin Bavelas, J., Chovil, N. (2006). Nonverbal and verbal communication. *The SAGE's Handbook of Nonverbal Communication* (ur. V. Manusov, M. L. Patterson). Thousand Oaks-London-New Delhi: SAGE Publications, 106-107.
- Blake, J., Dolgoy, S. J. (1993). Gestural development and its relation to cognition during the transition to language. *Journal of Nonverbal Behavior* 17, 2, 87-102.
- Burgoon, M., Hunsaker, F. G., Dawson, E. J. (1994). *Human communication*. Thousand Oaks-London-New Delhi: SAGE Publications.
- Ekman, P., Friesen, W. V. (1969). The repertoire of nonverbal behavior: Categories, origins, usage, and coding. *Semiotica* 1, 49-98.
- Ferbežar, I. (1999). Merjenje in merljivost v jeziku (Na stičišču jezikoslovja in psihologije: nekaj razmislekov). *Slavistična revija* 47, 4, 417-436.
- Gottesman, D., Mauro, B. (2006). *Umijeće javnog nastupa: osvojite govornicu koristeći se glumačkim vještinama*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Hickson, M., Stacks, D. W., Moore, N. (2004). *Nonverbal communication: Studies and applications*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.
- Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranog jezika: kako nastaje, kako se očituje i kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Morris, D. (1994). *Bodytalk. A world guide to gestures*. London: Jonathan Cape.
- Požgaj Hadži, V. (2002). *Hrvatičina in slovenščina v stiku / Hrvatski i slovenski u kontaktu*. Ljubljana: ZIFF.
- Poyatos, F. (2002). Nonverbal communication across disciplines. *Volum I: Culture, sensory interaction, speech, conversation*. Amsterdam: John Benjamins.
- Škarić, I. (2003). *Temeljni suvremenoga govorništva*. Zagreb: Školska knjiga.
- Volos, R. (1995). *Ruska neverbalna komunikacija / Russkaja nevrbal'naja komunikacija*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo. Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje. Školska knjiga. 2005.

BODILY COMMUNICATION: NONVERBAL COMMUNICATION IN THE FIRST AND THE FOREIGN LANGUAGE

Abstract

The paper investigates bodily communication. Bodily kinetics as one of the sub-codes of nonverbal communication is analysed in two languages: in Slovene as the first language (L1, mother tongue) and the Croatian as a foreign language (L2). Five categories of nonverbal behaviour are analysed: emotional phrases, illustrators, regulators, emblems and adaptors. Subjects were first-year students of Slavic studies at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Ljubljana, who used Slovene as L1 and Croatian as L2. The conversation was recorded in controlled conditions in a silent room using a VHS camera. Qualitative and quantitative analyses have been performed. The results show that subjects use illustrators and adaptors most frequently, while regulators occur rarely and only with some of the subjects. Emblems, i.e. generally accepted signs used instead of a word or a joint, and emotional phrases are used scarcely, which is quite common in formal speech. It is also shown that speakers of L2 tend to use more adaptors, which express negative emotions such as anxiety, fear, boredom, et cetera. On the other hand, speakers of L1 frequently use illustrators and regulators, thus supplementing and organising their speech.

Key words: nonverbal communication, kinetics, gestures, mother tongue, foreign language